

## **АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ**

**Грабовська К. А.,**  
**здобувачка вищої освіти групи МЕН 4/2,**  
**Миколаївський національний аграрний університет**  
**Науковий керівник – Олійник Т. Г.,**  
**кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств,**  
**Миколаївський національний аграрний університет**

Незважаючи на значний прогрес у сільськогосподарських технологіях та управлінні, ефективність сільськогосподарського виробництва залишається актуальною проблемою. Особливо гостро це питання стоїть в умовах зростаючого населення, обмежених ресурсів та зміни кліматичних умов. Теоретичні основи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва потребують подальшого дослідження та уточнення.

Метою дослідження є аналіз і систематизація теоретичних підходів до визначення та оцінки ефективності в аграрному секторі для забезпечення збалансованого розвитку галузі, підвищення продуктивності та раціонального використання ресурсів. Завдання дослідження: проаналізувати наукові джерела для виявлення основних підходів до оцінки ефективності в аграрному секторі, визначити ключові показники ефективності аграрного виробництва, які враховуються у класичному, ресурсному, інноваційному та екологічному підходах.

Аналіз досліджень українських і зарубіжних вчених свідчить, що проблема оцінки ефективності в аграрному секторі є актуальною у зв'язку з необхідністю забезпечення сталого розвитку галузі. Українські науковці, зокрема Лавриненко О.М., Пасхавер Б.І. та Бойко В.І., акцентують увагу на економічних та ресурсних підходах, які враховують особливості використання землі та капіталу в аграрному виробництві в Україні, а також специфіку регіональних кліматичних умов. У той час зарубіжні дослідники, такі як Роберт Хейнс та Майкл Портер, зосереджуються на інноваційних підходах і підвищенні

конкурентоспроможності за рахунок технологій точного землеробства та автоматизації.

Аналізуючи теоретичні підходи до визначення та оцінки ефективності в аграрному секторі, можна виділити основні з них:

1. Класичний підхід. Орієнтований на економічні показники і включає облік таких факторів, як продуктивність, рентабельність і прибутковість. Основою цього підходу є вимірювання економічної ефективності за допомогою співвідношення виходу (кінцевий продукт) до входу (ресурси, що використовуються). В аграрному секторі класичний підхід використовується для оцінки фінансової рентабельності підприємств, і він дозволяє порівнювати різні сільськогосподарські господарства за економічними показниками. Однак, цей підхід має обмеження, оскільки не враховує вплив на навколишнє середовище, якість життя населення та соціальні аспекти.

Ресурсний підхід фокусується на ефективності використання ресурсів (землі, води, праці тощо) та їх оптимізації. Він передбачає аналіз витрат ресурсів і результатів, що дозволяє оцінити, наскільки раціонально використовуються наявні ресурси в аграрному виробництві. Ресурсний підхід враховує також можливості впровадження нових технологій для підвищення ефективності виробничих процесів. Водночас, він стикається з труднощами у визначенні оптимальної комбінації ресурсів, особливо у зв'язку з такими факторами, як сезонність, кліматичні умови та природні коливання.

Інноваційний підхід орієнтований на впровадження новітніх технологій та методів для підвищення продуктивності та економічної стійкості аграрного сектору. Використання сучасних технологій, як-от точне землеробство, автоматизація та цифровізація, дозволяє досягати високих показників ефективності за рахунок мінімізації витрат ресурсів і підвищення якості продукції. Інноваційний підхід сприяє вдосконаленню методів управління виробничими процесами та збільшує гнучкість виробництва, що є особливо актуальним в умовах змін клімату та нестабільності ринкових умов. Недоліком

цього підходу може бути висока вартість впровадження інноваційних рішень, що є недоступною для деяких аграрних підприємств.

Екологічний підхід акцентує увагу на екологічній складовій аграрного виробництва, зокрема на тому, як виробничі процеси впливають на навколишнє середовище. Цей підхід включає вимірювання екологічного впливу виробництва, наприклад, викидів парникових газів, використання хімічних добрив і водних ресурсів. Екологічний підхід важливий для розвитку сталого сільського господарства, що базується на мінімізації негативного впливу на природу та раціональному використанні природних ресурсів. Однак, екологічний підхід потребує додаткових інвестицій для переходу на екологічно чисті методи, що також може бути економічно не вигідним для виробників.

Таким чином, кожен із наведених підходів до оцінки ефективності в аграрному секторі має свої переваги та обмеження, і для комплексної оцінки ефективності доцільно використовувати поєднання цих методів.

### Список використаних джерел:

1. Жибак М. М., Федуняк І. О., *Економічна ефективність зерновиробництва в аграрних підприємствах Тернопільської області*. Агросвіт. 2021. № 4. С. 3-8. URL: <https://salو.li/7ABBa56> (дата звернення: 21.10.2024)
2. Киреев С. І., Дзюба І. М., Жуковський А. І., Железняк М. Г., *Економічна ефективність*. Енциклопедія Сучасної України 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18769> (дата звернення: 21.10.2024)
3. Стеченко Д. М. *Державне регулювання економіки* : 2004. 262 с. 210 URL: <https://salو.li/4F631c9> (дата звернення: 21.10.2024)
4. *Статистична інформація*. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.10.2024)
5. Андрійчук В.Г. *Економіка аграрних підприємств: Підручник*. — 2-ге вид., доп. і перероблене. 2002. URL: <https://buklib.net/books/21892/> (дата звернення: 21.10.2024)
6. Samuelson, P.A., Nordhaus W.D. 2009. *Economics* URL: <https://e.eruditor.link/file/1154570/> (дата звернення: 21.10.2024)
7. Державна податкова служба України URL: <https://tax.gov.ua/korisni-posilannya/slovník> (дата звернення: 21.10.2024)